

О. Д. МАТРОСОВ, В. І. ОМЕЛЬЧЕНКО

ОЦІНКА ТА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

В роботі сформульовано поняття інноваційного потенціалу підприємства. Розглянуті основні фактори, які формують та визначають рівень інноваційного потенціалу підприємства. Виконано аналіз сучасних методів оцінки інноваційного потенціалу. Розглянуті основні напрямки розвитку інноваційного потенціалу підприємства (ріст кваліфікаційного та професійного рівня персоналу, освоєння нової техніки, технологій та нової продукції). З розвитком пріоритетних напрямків в інноваційній діяльності пов'язані економічні результати підприємства.

Ключові слова: інновація, потенціал, підприємство, активи, ефективність, чинники, середовище, оцінювання, удосконалення.

Вступ. В роботі визначено поняття інноваційного потенціалу підприємства, виконано аналіз методів оцінки, поглиблені напрямки його розвитку.

Сучасний розвиток економіки України потребує глибоку модернізацію, підвищення конкурентоспроможності, інтенсивного технічного та технологічного оновлення виробництва. Підвищення технологічного рівня підприємств здійснюється завдяки прогресивним науково-технічним досягненням, державній системі управління використанням наукоємної продукції з високою доданою вартістю, відповідним передумовам для інноваційної діяльності, механізмам комерціалізації конкурентоздатності наукоємної продукції, інфраструктури для передачі її до сфери виробництва, стимулювання цього процесу з боку держави.

Сукупність усіх наявних матеріальних і нематеріальних активів підприємства, що використовуються в процесі здійснення інноваційної діяльності, характеризують інноваційний потенціал підприємства. Він містить усі ресурси, що в змозі забезпечити досягнення конкурентних переваг підприємства з використанням інновацій.

Мета статті: поглиблення теоретичних питань інноваційного потенціалу підприємства, методів його оцінки та розвитку.

Ефективна реалізація потенціалу залежить як від стану кожної з його частин, так і їхньої взаємодії. Саме збалансованість частин загального потенціалу є основною умовою повної його реалізації. У цьому сенсі вивчення інноваційного потенціалу та його оцінка є особливо актуальним.

В результаті аналізу цієї схеми встановлено, що важливим елементом інноваційного потенціалу є інтелектуальний, завдяки якому підприємства мають можливість формувати конкурентні переваги, до яких належать ідеї, кваліфікаційний рівень персоналу, ступінь впровадження інформаційних технологій та комп'ютеризації управлінської діяльності.

Інноваційний потенціал можна розглядати як інвестиційні можливості підприємства на певний період часу. Постійний інноваційний розвиток підприємства передбачає необхідність моніторингу інноваційного потенціалу та оцінка його в процесі реалізації.

За результатами аналізу літератури видно, що у ній відсутній єдиний підхід у дослідженнях інноваційного потенціалу та результатів інноваційної діяльності підприємства та єдина методика їх визначення.

Для удосконалення методів визначення інноваційного потенціалу та результатів інноваційної діяльності підприємства визначимо основні положення, яким по-

винна відповідати множина показників оцінки потенціалу інноваційної діяльності, опираючись на загальні принципи побудови системи показників оцінки конкурентоспроможності соціально-економічних систем.

На підставі оцінок інноваційного потенціалу та результатів інноваційної діяльності можна зробити висновки про причини низької ефективності результатів, виділивши в такий спосіб найбільш «проблемні» складові, або навпаки, позитивні сторони інноваційного процесу, які можна буде розвивати надалі.

Умовозабезпечуючими чинниками інноваційного потенціалу підприємства вважають сукупність умов, необхідних для оптимального використання інноваційних ресурсів для отримання найкращих інноваційних результатів. Саме вони прискорюють трансформацію інноваційних ідей в інноваційні продукти (або процеси). Основними стимуляторами інноваційних процедур є мотиваційний механізм, інноваційна культура підприємства та організаційно-управлінська структура.

Тобто дослідження ступеню відповідності потенціалу та результатів інноваційної діяльності підприємства є фундаментальним моментом при формуванні цілей інноваційного розвитку, на якому базується весь процес управління інноваційною діяльністю системи.

Оцінку інноваційного потенціалу слід здійснювати з урахуванням впливу зовнішнього середовища та наявних стратегічних можливостей підприємства. Причому доцільно здійснювати аналіз як внутрішнього стану інноваційного потенціалу так і зовнішніх чинників з урахуванням наявного потенціалу конкурентів. Крім того, такий аналіз необхідно здійснювати з урахуванням стратегічних позицій підприємства в минулому, теперішньому і майбутньому часі. Інноваційний потенціал можна досліджувати такими основними методами, як порівняльний, статистичний, факторний та методом експертних оцінок.

Отже, оцінювання потенціалу інновацій та інноваційної діяльності, їх моніторинг є важливим критерієм відбору, підтримки та поширення інновацій, основою періодичного технічного та технологічного оновлення виробництва, джерелом прискорення науково-технічного прогресу, створення та випуску конкурентоспроможної продукції, підвищує ефективність виробництва та економічне зростання підприємства та країни.

Ринкові умови господарювання, багатоваріантність моделей прийняття рішень надають багато можливостей для функціонування промислових підприємств. Якщо в умовах централізовано-планової системи мета роботи підприємств полягала у виконанні регламентованих

завдань, виражених у натуральних показниках, і саме для цього формувався потенціал (потужність) підприємства, то у ринковій економіці підприємство може самостійно визначати і обсяги виробництва, і номенклатуру продукції, і постачальників. Саме самостійність вимагає від керівництва спочатку визначити цілі, стратегію, а вже потім створювати і розвивати відповідний інноваційний потенціал.

Реалізацію підприємствами поставлених цілей інноваційної діяльності в умовах ринку зумовлює наявність різноманітних чинників – макросередовища, мікросередовища та внутрішнього середовища підприємства. Макросередовище – це сукупність факторів, які формують довгострокову прибутковість підприємства і на які підприємство не має впливу взагалі або цей вплив незначний. До таких факторів відносяться технологічний, соціальний, природний, політичний та економічний. Так, технологічний фактор визначають як групу чинників, що пов'язані з розвитком техніки, обладнання, інструментів, процесів обробки та виготовлення продукції, матеріалів і технологій, а також ноу-хау. Соціальний фактор – це група чинників, які впливають на рівень і тривалість життя людей, а також формують їхню ціннісну орієнтацію. Високі темпи росту населення збільшують попит на товари та послуги та збільшують ринок праці. Відповідно, низькі темпи росту населення зменшують споживачий ринок та ринок праці. Природний фактор – це група чинників, пов'язаних з розміщенням, топографією місцевості, кліматом та природними ресурсами, а також ринками збуту. Політичний фактор – це група чинників, які впливають на політичні погляди та поділяють людей на окремі політичні групи і знаходять вираження в діяльності та прийнятті рішень місцевими органами влади, парламенту та уряду. Економічний фактор характеризує групу чинників, які впливають на ефективність діяльності та стійкість підприємства через обіг грошей, товарів, інформації та енергії. Економічний фактор посилює свій вплив на підприємства через динамічні зміни, як позитивні, так і негативні для діючих у цьому середовищі підприємств.

Складові макросередовища, які здатні впливати на розвиток інноваційного потенціалу підприємств є системою взаємовідносин між ним і підприємницьким сектором, яка реалізується через динаміку споживчих витрат,

рівень зайнятості, рівень цін, агреговану податкову ставку, ставку процента за кредит, курси валют тощо. Окремі чинники наведених факторів макросередовища дають можливість чіткіше визначати їхній вплив на розвиток інноваційного потенціалу підприємства. Чинники, що впливають на розвиток інноваційного потенціалу підприємств, мають тісний діалектичний взаємозв'язок.

До основних напрямків розвитку інноваційного потенціалу підприємства належать: ріст кваліфікаційного і професійного рівня науково-технічних працівників, освоєння нової техніки, технологій та нової продукції.

В Україні в цілому створене макроекономічне середовище як зовнішній чинник розвитку інноваційного потенціалу промислових підприємств. За своїм змістом воно є безпосереднім оточенням, у якому функціонують суб'єкти підприємницького сектора. Саме воно визначає, як ці суб'єкти, імплементуючи виробничу функцію, здійснюють фінансування власної діяльності, забезпечують ресурсами та реалізують вироблену продукцію.

Висновки. В роботі розглянуто питання формування, оцінювання та розвитку інноваційного потенціалу підприємства. Особлива увага приділена розвитку потенціалу по напрямкам: ріст кваліфікаційного та професійного рівня персоналу, освоєння нової техніки, технологій та нової продукції.

Список літератури: 1. *Фатхутдінов Р. А.* Инновационный менеджмент: учебник для вузов : 5-е изд. – СПб: Питер, 2005. – 448 с. 2. Інноваційний потенціал та його оцінка Режим доступу: <http://library.if.ua/book/4/495.html>. 3. *Смирнова Г. А., Титова М. Н., Мазур Е. П., Смирнов Я. В.* Инновационный потенциал предприятия, его оценка и методы реализации // Инновации.-2001.-№7. 4. *Чаленко Н. В., Чаленко О. В.* Ресурсно-институционный подход до оцінки інноваційного потенціалу промислових підприємств // Вісник Хмельницького національного університету.– 2009. – №4. – С. 151–154.

Bibliography (transliterated): 1. *Fatkhutdinov, R. A.* Innovation management: textbook for universities. 5th ed. Saint Petersburg: Piter, 2005. Print. 2. Innovation potential and its evaluation. Web. 1 December 2015. <<http://library.if.ua/book/4/495.html>>. 3. *Smirnova G. A., Titova, N. N., Mazur, E. P., and I. V. Smirnov.* "Innovation potential of the enterprise, its evaluation and methods of implementation." *Innovations*. No 7 (2001). Print. 4. *Chalenko, N. I., and A.V. Chalenko.* Resource and institutional approach to the evaluation of innovative potential of industrial enterprises." *Bulletin of the Khmelnytsky national University*. No 4 (2009): 151–154. Print.

Надійшла (received) 07.12.2015

Відомості про авторів /Сведения об авторах /About the Authors

Матросов Олександр Дмитрович – кандидат економічних наук, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», професор кафедри організації виробництва та управління персоналом; тел.:(057) 707-68-53; e-mail: kaf.opup@gmail.com.

Матросов Александр Дмитриевич – кандидат экономических наук, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт», профессор кафедры организации производства и управления персоналом; тел.:(057) 707-68-53; e-mail: kaf.opup@gmail.com.

Matrosov Olexandr Dmutrovuch –Candidate of Economic Sciences (Ph. D.), National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Professor at the Department of organization of producing and personnel management; tel. : (057) 707-68-53; e-mail: kaf.opup@gmail.com.

Омельченко Вадим Игоревич – магістрант, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»; тел.:(066) 726-11-53; e-mail: anonym-11@bk.ru.

Омельченко Вадим Игоревич – магістрант, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт»; тел.:(066)726-11-53; e-mail: anonym-11@bk.ru.

Omelchenko Vadim Igorevich – undergraduate, National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"; tel: (066) 726-11-53; e-mail: anonym-11@bk.ru.